

Татјана КОПРИВИЦА*

САВРЕМЕНА ЛИКОВНА УМЈЕТНОСТ У ЦРНОГОРСКОЈ ПЕРИОДИЦИ 1997-2007.

Временска одредница у називу теме *Савремена ликовна умјетности у црногорској периодици 1997-2007.* не представља никакав заокружени циклус у црногорској умјетности. Одабран је временски одсјек од посљедњих десет година. То је вријеме довољно дуго да се у њему могу уочити карактеристичне тенденције у умјетности, али и не толико дуго да се не може извршити квалитетан увид у научну периодику.

У Црној Гори не постоји специјализовани часопис који би се бавио савременом умјетношћу. За наш простор, у овом смислу, релевантне часописе представљају: *Историјски записи, Бока, Годушњак Поморској музеја у Коштору, Библиографски вјесник, Алманах, Гласник Одјељења друштвених наука ЦАНУ, Гласник Одјељења умјетности ЦАНУ, Доклеа, Гласник Народној музеја Црне Горе, Мајица и Архивски записи.*

Увидом у садржину ових часописа у поменутом периоду стиче се утисак да је црногорска ликовна сцена сиромашнија него што је стварно била, и то како у погледу броја аутора који у њој дјелују тако и у погледу броја ликовних манифестација. Реконструкција ликовног живота у Црној Гори у периоду 1997-2007, на основу наведених часописа, изгледала би овако: 1997. године није било дешавања на пољу ликовних умјетности; 1998. године, 5. фебруара, отворен је Херцеговски зимски ликовни салон;¹ 1999, 2000, 2001. и 2002. године није било дешавања; 2003. године, 26. фебруара у 19 сати и 19 минута, отворена је изложба *Немирење с тишином* (Изложба деветнаест босанско-херцеговачких и црногорских умјетника у Подгорици у Галерији КИЦ „Будо Томовић” дио је умјетничког омажа

* Татјана Копривица, историчар умјетности

¹ Ј. Деспотовић, *Херцеговски зимски ликовни салон (у знаку појединизма нове ликовности)*, Бока 21, Херцег Нови 1999, 217-222.

отетим у Штрпцу);² 2004. године, није било дешавања; 2005. године, у Котору је одржана изложба академског сликара Љубомира Брајовића;³ 2006. године, у Котору су одржане изложбе: осликаних свилених марама Милице Спасојевић из Новог Сада и слика Микија Радуловића, Елеоноре Апонио и Луке Берберовића,⁴ а у Подгорици од 27. фебруара до 7. марта исте године, изложба *Трајом незаборава*;⁵ 2007. године, у Црној Гори није било ликовних дешавања.

Међутим, након прегледања недјељне и дневне штампе, истраживач добија знатно другачију слику. Остављајући по страни квалитет ликовне критике или пуко информисање о црногорској умјетности, слика постаје богатија и потпунија. Једну од функција ликовне критике, информисање, дневни листови су испунили на одговорнији начин од научне периодике. Првенствено мислимо на текстове у *Мониџору*, *Побједи* и *Вијестима*.

Ако се узме у обзир структура тих текстова, мали број се може назвати критиком у правом смислу ријечи, јер у највећем дијелу они представљају импресионистичко-промотивне текстове, у којима се пише афирмативно, уз избјегавање аналитичног приступа дјелима.

У низу текстова о савременој црногорској ликовној умјетности, учава се неоригиналан приступ и препознатљив поступак компилирања, саопштавања основних података о ликовној манифестацији и преузимања цитата или њиховим парафразирањем из каталога који прате изложбе.

Посебан проблем у презентирању ликовних догађаја у дневној и недјељној периодици представља непоузданост података, односно контрадикторно писање различитих медија. Примјера ради, *Вијести* од 5. фебруара 1998, пишу: ... „*Синоћ* (4. фебруара – прим. Т. К.) је у *галерији Јосић Бейо Бенковић ошворен 31. Херцејновски зимски салон... Селекџори Младен Ломџар и Јован Десџоџовић одабрали су 47 радова...*“⁶ У *Побједи* од 5. фебруара 1998. стоји: ... *31. херцејновски ликовни салон биће ошворен данас у 19 h... Посџавку чине око шездесетџак дјела џридесетџ црноџорских и*

² Н. Никчевић, *Немирење с џишином*, Алманах 21-22, Подгорица 2003, 331.

³ Милева Вујошевић, *Раџ Поморскоџ музеја Црне Горе у Кошџору за 2005. џодину*, Годишњак Поморског музеја у Котору LIII, Котор 2005.

⁴ Милева Вујошевић, *Раџ Поморскоџ музеја Црне Горе у Кошџору за 2006. џодину*, Годишњак Поморског музеја у Котору LIV, Котор 2006, 453.

⁵ О. Перовић, *Трајом незаборава*, Алманах 33-34, Подгорица 2006, 317-318.

⁶ П. Јаничић, *Вијести*, 131, четвртак, 5. фебруар 1998, 10; цфр. и П. Јаничић, *Вијести*, 133, 7. фебруар 1998, 10-11.

српских умјетника.⁷ Приказ 31. Херцегновског салона дат је и у недјељнику *Мониџор*.⁸

У дневној и недјељној штампи, од поменутих клишеа, у позитивном смислу одскачу поједини текстови Наташе Никчевић, која је један од рјетких квалификованих писаца текстова о савременој црногорској умјетности у овом периоду. По нашем мишљењу, поменути текстови представљају и најзначајнији допринос ликовној критици у Црној Гори у разматраном периоду 1997-2007. Ови текстови не исцрпљују се само у импресионистичком приступу или виђењу умјетности већ садрже и елементе који се рјеђе срастају код већине писаца о савременој црногорској ликовној умјетности-препознатљиво је настојање да ликовна дјела о којима пише посматра у ширем контексту, како ликовном тако и друштвеном.

Препознатљиво мјесто у црногорској ликовној критици у разматраном периоду имају и текстови Љиљане Зековић, уз чије име се везује и напор да се обједињавањем властитих текстова и њиховим публикавањем у форми књиге *Индивидуалне ликовне њоеџике*, превазиђе дневност медија у којима се текстови објављују.⁹

Позитиван примјер и значајан допринос ликовној критици дају и текстови протагониста црногорске ликовне сцене, прије свега, овдје мислимо на текстове Слободана Словинића и Драгана Караџића.

Похвално је што дјела црногорских умјетника подстичу један број интелектуалаца да свој доживљај и јавно саопште, али ова врста текстова тешко да се може назвати ликовном критиком и још мање је може супституирати, из простог разлога што писање стручних текстова о ликовној умјетности подразумева одређени ниво уже стручних знања и одговарајућу методологију и терминологију. У овом смислу, и и даље врло актуелно звучи констатација Петра Лубарде изречена на Годишњој скупштини Удружења ликовних умјетника Црне Горе, 1950. године: ...*У односу на књижевнике љреба да кажемо, јер нас љо сџално ључе: њихово аналфабетско љледање на умјетносџ не може никоме да корисџи. Они љреба да схваџе да је љоџребно љозабавиџи се љроблемом о коме се хође доносиџи суд или љриказ*.¹⁰

Ако будући истраживачи и писци историјата ликовне умјетности у Црној Гори с правом покушају да значајан дио грађе за свој рад потраже на страницама црногорске периодике, прије свега, поменутих науч-

⁷ Н. Никчевић, *Побједа*, 11546, 5. фебруар 1998, 15; цфр. и Н. Никчевић, *Симулџаносџ љосџуџака*, *Побједа*, 11548, 7. фебруар 1998, 12.

⁸ О. Перовић, *Савремена исџраживања*, *Мониџор*, 13. фебруар 1998, 46-47.

⁹ Љ. Зековић, *Индивидуалне ликовне љоеџике*, Цетиње 2008.

¹⁰ Т. Копривица, „Орџанизована” умјетносџ, *Матица* 24, 2005 (зима), 184.

них часописа, биће непријатно изненађени оскудношћу тражене материје. Тражећи одговор на питање зашто је тако, обратили смо пажњу и на састав редакција ових часописа. Претпоставка да је недостатак текстова о савременој умјетничкој сцени у часописима последица недовољне заступљености струке (а под овим подразумијевамо присуство историчара умјетности и умјетника), показала се неодрживом. Чланова редакције из струке је било више него њихових радова.

Да стручне квалификације и највиша академска звања нијесу, сама по себи, довољна гаранција за настанак квалитетних текстова о савременој црногорској умјетности, свједоче и гласила Црногорске академије наука и умјетности- *Гласник Одјељења друштвених наука*, *Гласник Одјељења умјетности* и *Годишњак ЦАНУ* и Дукљанске академије наука и умјетности- *Доклеа*. На страницама *Годишњака ЦАНУ*, истраживач се сусреће са необичном методологијом представљања остварења умјетника њихових чланова-примјера ради из ових текстова се може сазнати тек толико да је умјетник-академик имао више изложби током године, као и колико је (бројем) дјела насликао у поменутој календарској години (1999. године – 36 слика...);¹¹ (2000. године – 29 слика...).¹² Сличној спартанској реторици приклањало се и уредништво *Доклеа*. Своје чланове, иначе угледне црногорске ствараоце, на мјесту предвиђеном за публикавање приступних бесједа, представило је само са по четири репродукована дјела.¹³

Почетак публикавања нове серије *Гласника Народног музеја Црне Горе*, потенцијално је значајан догађај и за област ликовне критике у Црној Гори. Штампан уз поштовање високих техничких и естетских критеријума, овај часопис посвећује значајно мјесто црногорској умјетности, али углавном њеној историји. Нажалост, на старницама овог Гласника, осим активности атељеа Дадо, немамо информација о савременом ликовном животу у Црној Гори (макар и у виду хронике дешавања или годишњег извјештаја активности Народног музеја Црне Горе).¹⁴

Причу о црногорској савременој умјетности у периодици немогуће је елаборирати а да се не помене допринос часописа *Арс* и *Монитинејро Мобил Арџ*, који је у периоду свог излажења (2000-2003) донио извјесну свјежину и модернији приступ. Текстови посвећени црногорској ликов-

¹¹ Годишњак ЦАНУ, Подгорица 1999.

¹² Годишњак ЦАНУ, Подгорица 2000.

¹³ Павле Пејовић и Рајко Тодоровић-Тодор, *Доклеа* 2, Подгорица 2000, 85-94.

¹⁴ М. Дабовић, *Активностии атељеа „Дадо”*, *Гласник Народног музеја Црне Горе*, 1, Цетиње 2004, 275-278; М. Дабовић Пејовић, *Активностии атељеа Дадо*, *Гласник Народног музеја Црне Горе*, 3, Цетиње 2007, 307-310.

ној умјетност, публиковани на страницама овог часописа, добијали су посебну димензију самом чињеницом да су, поред њих, публиковане и информације о актуелним културним дешавањима у Црној Гори. Релативно кратко излагање *Монијенејро Мобил Арџа* намеће још једну тему – финансирање стручних публикација из области културе.

На крају нашег разматрања, може се резимирати да ће неки будући истраживачи ликовног живота у Црној Гори на размеђи XX и XXI вијека, на страницама црногорске периодике баштинити релативно мали број аналитичких, научно – фундираних текстова и обиље дневних информација, које свједоче о богатом ликовном животу у Црној Гори, али у чију се поузданост, стручност и оригиналност неће моћи увијек ослонити.

У периоду који смо разматрали (1997-2007), савремена црногорска умјетност ријетко је била предмет науке. И најзначајнији текстови, публиковани о савременој црногорској умјетности у разматраном периоду, углавном су остајали у границама критике и ликовне есејистике, дакле, оних родова литературе о умјетности у којима су елементи субјективног истакнути у први план.

Наука о умјетности подразумијева и критику, јер је оцјена дјела један од предуслова за његову даљу научну обраду, што значи да је критика о умјетности садржана у науци о умјетности као помоћна дисциплина, равноправна са историјом, естетиком, теоријом, палеографијом... Међутим, у расправама о црногорској савременој умјетности, у периоду 1997-2007, овај однос је изгубио равнотежу, па су хронологија, архивска истраживања и проучавање извора, уступиле мјесто критици.

Tatjana KOPRIVICA

CONTEMPORARY ART IN MONTENEGRIN SCIENCE ARTICLES 1997-2007

Summary

Researchers of the art life in Montenegro in between 20th and 21st century, inherited relatively small number of analytical, scientifically founded articles and plenitude of daily information that testify of rich art life in Montenegro, but whose trustworthiness, competence and authenticity cannot always be considered reliable.

In the analyzed period (1997-2007), contemporary Montenegrin art was rarely in the focus of science. Even most significant articles published about modern Montenegrin art in the related period, mostly stayed within the boundaries of critique and art essays, thus those artistic literature's categories where subjective elements are prevalent.

